

Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi
International Journal of Tourism, Economic and Business Sciences
2(1): 57-71, 2018

DUYGULARIN GİRİŞİMCİLİK YÖNELİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: GİRİŞİMCİLİK DERSİ ALAN ÖĞRENCİLER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Aykan UNCU^{1*}, Mine HALİS²

¹ Kocaeli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Kocaeli, Turkey

² Kocaeli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Kocaeli, Turkey

*Sorumlu Yazar

E-mail: uncuaykan@gmail.com

Geliş Tarihi: 25.06.2018

Kabul Tarihi:26.07.2018

Özet

Girişimcilik yöneliminin denetim odakları açısından ele alındığı bu çalışmanın amacı, duyguların girişimcilik yönelimi üzerindeki etkilerini test etmektir. Bununla birlikte bu çalışma kapsamında cinsiyet, çalışma durumu ve yaş ile denetim odaklılık arasındaki ilişkiler de araştırılmıştır. Literatür taramasında duygu durumları ile denetim odaklılık açısından girişimcilik yönelimleri arasında ilişki kuran örnek bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çalışmanın işletmeler ve yöneticiler açısından önemli olan bu konuda alana katkıda bulunabileceği düşünülmüştür. Analizlerin yapılabilmesi için gereken veriler, Kocaeli Üniversitesinde farklı fakültelerde öğrenci olup girişimcilik dersi alan öğrencilerden elde edilmiştir. 393 anket uygulanmış ancak hatalar nedeniyle, örneklem 381 öğrenciden oluşmuştur. Elde edilen veriler, SPSS programında MANOVA analiziyle, %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. Sonuç olarak olumlu duygular ile iç girişimciliğin; olumsuz duygularla dış girişimciliğin arasında doğru yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte girişimcilik yönelimindeki denetim odağını etkileyen duygular belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Girişimcilik yönelimi, Duygu durumu, Negatif-Pozitif Duygu, Girişimcilik odağı

THE EFFECTS OF EMOTIONS ON ENTREPRENEURSHIP ORIENTATION: A STUDY ON STUDENTS TAKING ENTREPRENEURSHIP LESSON

Abstract

The objective of this work, which is handled in terms of the focus of entrepreneurship's orientation, is to test the effects of emotions on the entrepreneurial orientation. Additionally, on the scope of this study, the relationship between gender, working status, age and supervisory orientation was also investigated. In the literature review, there is no sample study that establishes a relationship between emotional states and entrepreneurial orientations in terms of locus of control. It is thought that the study can contribute to this area which is important for the companies and administrators. The data required for the analysis have been provided from students who have taken courses in entrepreneurship at Kocaeli University in different faculties. 393 questionnaires were applied, but due to errors, the sample consisted of 381 students. The obtained data were evaluated in the 95% confidence interval by the MANOVA analysis in the SPSS program. As a result, between positive emotions and internal entrepreneurship; between negative emotions and external entrepreneurship were found to be in a right direction relationship. Beside, emotions, affecting the locus of control in entrepreneurship orientation, have been identified.

Key Words: Entrepreneurship, Entrepreneurship orientation, Emotional situation, Negative-Positive emotions, Locus of entrepreneurship

GİRİŞ

Ekonomilerin ayakta kalabilmesi açısından en önemli unsurlardan birisi üretimin de temellerini oluşturan girişimler ve onları kuran girişimcilerdir. Girişimci genel olarak insanların ihtiyaçlarını karşılamak için üretim ihtiyaçlarını bir araya getiren, kar ya da fayda sağlamayı amaçlayarak risk alan kişi olarak tanımlanabilir (Duygulu, 2008). Ancak literatürde girişimcinin kabul edilmiş tek bir tanımı yoktur. Bunun altında yatan neden ise kişilerin girişimci perspektifini ve yeteneğini; öğrenme ve deneyim aracılığıyla kazanılabileceği görüşü ile bu özellikleri doğuştan taşıdıkları görüşü üzerine yapılan bitmek bilmez tartışmalardır. Girişimcilerin özellikleri ve bu özellikleri nasıl kazandıkları konusundaki tartışmalar sürse de ekonomi açısından önemleri üzerinde ilgili yazında bir fikir birliğine varılmıştır. Bu nedenle bir toplumda girişim yapmaya istekli, eğilimli ve girişimcilik için gereken özellikleri taşıyan kişilerin bulunması gerekmektedir. Bunun için de girişimciliğin temel gereklerini bilmek ve girişimciliğe dair bakış açılarını genişletmek; önemli bir başlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Girişimcilik sürecinde insana etki eden etmenler iyi bilinmeli ve değerlendirilmelidir. Bu etmenlerden birisi de insanların dünyayı algılayış biçimlerine, doğal olarak da düşüncelerine, davranışlarına ve kararlarına etki eden duygulardır. Bilimsel açıdan uzunca bir dönem insanın aklının duygularına egemen olması gerektiği, duyguların değersiz hatta zararlı olduğu düşünülse de son dönemde bu anlayış değişmekte; aksine duyguların insanlar için önemli olduğu yönünde fikirler ortaya atılmaktadır. İnsanların hayatında ve kişiliğinde kalıcı olarak da etkili olabilecek olan duygular, onların girişimcilik yönündeki tercihlerine, girişimciliğe yatkınlıklarına girişimcilik noktasındaki başarılarına etki edecektir.

Girişimciliğin temelinde yenilik, proaktif olma ve risk alma vardır. Kişilerin duyguları; onların bu temelleri anlamaları, benimsemeleri ve uygulamalarında etkili olacaktır. Kişilerin duyguları bu unsurlarla uyum içinde olduklarında, onların başarılı girişimciler olmaları daha olası hale gelecektir. Burada belirtilmelidir ki artık girişimcilik sadece bireysel değil aynı zamanda kurumsal bir kavram haline gelmekte; iç girişimcilerden de bahsedilmektedir. Bununla birlikte girişimciler, kaynakları etkin şekilde yönetim işini de üstlenecek kişilerdir ve onlar için yönetilmesi, anlaşılması en zor kaynak da insandır. Bu noktada insanı açıklamaya yardımcı olacak olan duyguların bilinmesi, insanı yönlendiren, onun karar, düşünce ve davranışlarına yoğun şekilde etki eden duyguların yönetilmesi; bir girişimci için en önemli konulardan birisidir.

Duygular hırsı, başarı odaklılığı teşvik etmekte ve hatta maksimum düzeyde performans sergilemek için çalışanlar arasında rekabeti teşvik edebilmektedir. Lider tarafından ifade edilen övgü ve saygı gösterme gibi olumlu ifadeler, örgüte karşı olumlu duyguları artırabilir ve sonuç olarak çalışanların performanslarını yükseltebilir. Ayrıca ortak duyguların tecrübe edilmesi örgüte karşı bağlılığı artırarak örgütsel sınırların oluşturulmasına katkıda bulunur (Çoruk & Akçay, 2012).

Girişimciliğin temelindeki yenilik, proaktif olma ve risk alma -ki bu üç kavram birlikte girişimcilik yönelimini meydana getirmektedir-, kişilerin inançlarıyla yakından ilgilidir. Bireyler kişiliklerinin de bir parçası olan inançları sayesinde girişimcilik için önemli olan bu üç unsur hakkında karar vermekte ve girişimcilik davranışlarını inançlarından etkilenerek bu üç unsur çerçevesinde şekillendirilmektedir. Bu açıdan girişimcilik yönelimini denetim odağı kavramına göre incelemenin ilgili yazına önemli bir katkı sağlaması beklenmektedir.

Denetim odağı, bireylerin hayatlarında gerçekleşen olaylarda sorumluluğu kendileriyle ve kendi kontrollerindeki faktörlerle ya da kontrolleri dışındaki faktörlerle bağdaştırma şeklini tanımlar. Kişinin kontrolünde olan faktörler yetenekler, çaba vb. iken kontrolü dışında olanlar kader, şans, diğer güçlü kişilerin etkileri gibi faktörlerdir. Denetim grubundaki bu bağdaştırma, insanların davranışları ve sonuçlar arasındaki olası ilişkiyi algılama şeklini etkilemektedir (Rao, 1998). Bu yaklaşımda kişiliği etkileyen inancın, iç denetime inanan ve dış denetime inanan olmak üzere iki çeşidinden bahsedilebilir (Zel, 2001). Kaderleri üzerinde bir denetime sahip olduklarına inanan insanlardan, kontrolün kendilerinde bulunduğu iç denetim odaklılar olarak bahsedilir. Dış denetim odaklı olan insanlar çıktılarının kendileri için, kader, şans veya diğer güçlüler gibi dış faktörler tarafından belirlendiğine inananlar olarak tanımlanmaktadır (Rao, 1998).

Denetim odağı tipi bireyin performans ve tatminini farklı şekillerde etkilemektedir. İç denetimliler amaca ulaşmada, bu amaçlara ulaşırken çevresinde olan ipuçlarını ve uyarınları değerlendirmede,

kişisel ilişkilerde daha başarılıdır, çevrelerine ve geleceklerine etki edebileceklerine dair güvenleri, yaratıcılıkları güçlüdür. İç denetimlilerin, yönetimde olmaları daha muhtemel, daha katılımcı, iş tatminleri yüksek, astlarıyla yakın ilgili, stres ve belirsizlikle daha iyi başa çıkabilen kişiler oldukları, insanları etkileyebilseler de başkalarından çok etkilenmedikleri söylenebilir. Dıştan denetimlilerin ise daha endişeli, saldırgan, dogmatik, şüpheli, onay ihtiyacı olmayan, engellenme duygusu ile daha az yapıcı şekilde başa çıkan, daha çok başarısızlıkla ilgilenen kişiler oldukları söylenebilir (Zel, 2001). İç denetim odaklı kişilerin daha az dogmatik, gergin, şüpheli, hassas savunma biçimlerini kullanmaya daha az uygun; daha güvenilir, öz güvenli ve anlayışlı olduğunu gösteren kanıtlar bulunmaktadır. İç denetim odaklılar dış denetim odaklılara göre daha dikkatli ve muhafazakarlardır. Yine bu kişiler dış denetim odaklılara göre daha çok kendilerini suçlama davranışına başvurmaya eğilimlidirler. Dış denetim odaklılar çıktıkları, kendi davranışlarının sonucu olarak algılamadıkları için daha az sorumlulukları ve suçları olduğunu varsayarlar (Rao, 1998). İçsel denetim odaklılar olumsuz olay ve durumlara karşı daha fazla direnen, toplumsal olaylarda daha faal rol oynayan, kişisel özgürlüklerinin kısıtlanmasına daha güçlü tepki gösteren, kendilerini daha etkin, bağımsız kişiler olarak gören, daha fazla kişisel sorumluluk üstlenen, atılgan, girişimci, duygusal yönden daha sağlıklı ve dengeli kişiler olarak tanımlanabilir (Seyhan, 2013).

Açıkça görülmektedir ki kişinin duygu durumları ile kişilik özelliklerinin, algılama, düşünme, karar verme biçimlerinin ve harekete geçme durumlarının yakın ilişkisi bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı denetim odaklılığın ölçümüyle ortaya konabilecek olan girişimcilik eğilimi ile duygular arasındaki ilişkiyi incelemektir. Literatürde çoğunluk olarak duygular ile girişimcilik eğilimi üzerine çalışılmamıştır. Yapılan çalışmalarda daha çok faal olan kurumlardaki girişimciliğin incelenmesi söz konusudur. Özellikle sosyolojik bağlamda kültürün etkisi, örgüt kültürü, kişilik özellikleri, pazar yönelimi, küreselleşme, demografik özellikler, örgütsel vatandaşlık, yenilik, kariyer yönelimi, yoğun rekabet, iş karmaşıklığı, çalışan ve örgüt performansı, değişen çevre gibi birçok konu açısından girişimcilik ele alınmıştır. Duygusal anlamda ise iç girişimcilik konusunda çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca duygusal zekâ ve girişimcilik daha çok ele alınan bir konu olmuş, duyguların girişimciliğin bir unsuru ve belirleyicisi olan denetim odağına etkisi araştırılmamıştır. Bu çalışma alandaki bu eksikliği gidermeyi de amaçlamıştır. Girişimciliğin geniş bir konu olması bakımından ve potansiyel girişimciler olmaları bakımından öğrenciler üzerinde de çok fazla çalışma yapılmış, sadece iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerine değil, eğitim fakültesinden spor bilimleri alanındaki öğrencilere kadar birçok üniversite öğrencisi üzerinde çalışılmıştır. Onların girişimcilik yetenekleri, girişimciliğe olan bakış açıları, eğilimleri, girişimcilikleri ile demografik ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri gibi birçok unsur incelenmiştir. Ancak tüm bunlara rağmen literatürde girişimciliğe olan eğilimi iç ve dış denetim odaklı olma açısından duygularla ilişkilendiren bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma duygular ve denetim odağı arasındaki ilişkiyi göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca bu çalışmada cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve çalışma durumu gibi demografik özellikler ile denetim odağı arasındaki ilişki de incelenmiştir.

LİTERATÜR TARAMASI

Duygu Kavramı ve Duygu Durumları

Yönetim anlayışı insan duygularına ya hiç değer vermeyen, onları zararlı olarak gören ya da insan duygularını kişiler arası ilişkide ele alan, insanın sadece güdülerini ve ihtiyaçlarını dikkate alıp bunları belirleyerek örgüt amaçlarına ulaşmak için kullanmanın uygun olduğunu savunan görüşlerle başlamıştır. Yönetim tarihinde uzunca bir süre akıl duygulara üstün olarak ele alınmış; ancak zamanla yönetim biliminde yaşanan gelişmeler bunu değiştirmiştir.

1960'lı yıllarda Kuzey Amerika'da ve Avrupa'da meydana gelen sosyal olaylar ve gerçekleştirilen bilimsel gelişmeler sonucunda aklın mutlak egemenliği sorgulanmaya ve duyguların işyerindeki önemi tartışılmaya başlanmıştır. Sonrasında beyin hakkında yapılan araştırmalar, zihnin, duyguları mutlak şekilde kontrol ettiği ve vücuttan ayrı bir unsur olduğu yönündeki görüşleri yıkmış, akıl ve duygu ilişkisi konusuna yeni bakış açıları getirmiştir. Böylece duygular rasyonelliğe engel değil, aksine onu destekleyen ve onun parçası olan bir kavram haline gelmiştir (Çoruk A. , 2012). Sosyal zekâ terimi ilk olarak Thorndike tarafından ortaya atılmıştır (Cengiz vd. , 2006).

Duygular sınıflandırılmış, en genel olarak olumlu ve olumsuz duyguların ayrımını yapan sınıflandırma kullanılmıştır. Olumsuz duygular örgüt için tahrip edici olarak algılanan hislerdir (Çoruk, 2012). Olumlu duygular; çalışma isteğini artırır, kişinin kendisine ve çevresindeki bireylere güvenmesini sağlar, alışlagelmiş düşünme tarzını genişletir ve olumsuz duyguların üstesinden gelmek için kişisel kaynakları inşa eder, süreç içerisinde performansın artmasına, bireysel ve örgütsel gelişimin sağlanmasına yardımcı olur, çalışanların örgütlerdeki rollerine ve işlerine olumlu anlamlar yüklemesi ile ilişkilidir (Takmak, 2016).

Bunun dışında duyguları sınıflandırma maksadıyla literatürde Plutchik(1980), Lazarus(1982), Izard(1992), Adler(2003), Goleman(2007), Watson, Clark ve Tellegen'in(1988) yaptığı çalışmalar da vardır. İçlerinde bu çalışmada da kullanılmış olan Watson, Clark ve Tellegen(1988) tarafından yapılan sınıflandırma önemlidir. Watson, Clark ve Tellegen(1988) pozitif ve negatif duygu ölçeği adını verdikleri bir ölçek oluşturmuşlardır. Sınıflandırmaları da bu ölçeğe dayanmaktadır. Pozitifler; aktiflik, dikkat, kararlılık, merak, heyecan, güç, heveslilik, gurur, uyanıklık, ilham, negatifler; korku, stres, endişe, üzüntü, suçluluk, panik, düşmanlık, öfke, utangaçlık ve gerginlik olarak tanımlanmıştır (Çoruk A. , 2012).

Nokelainen, Ruohotie ve Tirri(2007) tarafından Finlandiya'da yetişkin çalışanlar ve öğretmenler üzerinde yapılmış olan uygulamaya ile Duygusal Liderlik Ölçeği geliştirilmiş ve yapı geçerliliği test edilmiştir. Duygusal iklime yönelik olarak da Yurtsever ve De Rivera(2010) tarafından geliştirilen Duygusal İklim Ölçeği bulunmaktadır (Çoruk & Akçay, 2012). Çalışma Hayatında Duygular konulu araştırmalarında Poggi ve Germani(2003); işyerinde hem olumlu, hem olumsuz duyguların yaşandığı, hissedilen bazı duyguların cinsiyete göre yoğunluğunun değiştiği, yine hissedilen bazı duyguların yoğunluklarının statüye göre değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır (Özdemir, 2017). Ülkemizde ise bu alandaki çalışmalar özellikle eğitim üzerinde yoğunlaşmıştır. Çoruk(2012) Adil Çoruk(2012)“Yönetim Süreçleri Açısından Yöneticilerin Duygu Yönetimi Davranışları Ölçeğini” geliştirmiş, istatistiksel olarak güvenilirlik ve geçerliliğini göstermiş ve bu alana değerli bir ölçek kazandırmıştır (Çoruk A. , 2012). Çeçen'in(2006), üniversite öğrencilerinin duygu yönetimi yeterliliklerini ölçmek için geliştirdiği ölçek de bu konuda önemlidir (Çeçen, 2006).

Duyguların girişimcilik niyeti üzerine olan etkisini araştıran Timuroğlu, Yanık ve Naktiyok'un(2017) çalışmaları, her biri birer girişimci adayı olan üniversite öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Araştırmacılar sonuç olarak olumlu duyguların girişimcilik niyetini farklılaştırdığını, bazı olumlu duygulara sahip olanların girişimcilik niyetinin daha yüksek olduğunu, olumsuz duyguların ise bir etkisinin olmadığını tespit etmişlerdir (Yanık vd., 2017).

Duygular ve girişimcilik konusundaki çalışmalara bakıldığında çoğunluğun girişimcilik, duygusal zekâ ve duygu yönetimi konuları çerçevesinde kaldığı görülmektedir. Duygular ve girişimcilik arasındaki ilişkiyi, dahası duyguların girişimcilikle ilgili unsurlara etkisini araştıran çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Alandaki eksikliğin giderilmesi amacıyla bu çalışma; duyguların, girişimciliği belirleyen etmenlerden biri olan denetim odağına, etkisini araştırmaktadır.

Girişimcilik Yönelimi ve Kontrol Odağı Kavramı

Girişimcilik hakkındaki literatür ilk başta girişimciliği bireysel bir kavram olarak görmüş ve ele almıştır. Bu doğrultuda girişimcilik kişiler ve karakter gibi unsurlar açısından incelenmiştir. Ancak sonrasında yoğun rekabet ortamı ve değişen koşullarda kurumsal bir girişimcilikten bahsedilmeye başlanmış, kurumda yenilikçi, proaktif, risk alan bir havanın oluşturulması, çalışanların da buna uygun olarak seçilmesi ve eğitilmesi amaçlanmıştır.

Girişimciliğin son zamanlarda kurumsal boyutunun da tanımlanmasına karşın, bu çalışma için kişisel boyutta ele alınması daha uygundur. Bu noktada girişimcilikle ilgili denetim odağı kavramının dikkat çektiği görülmektedir. Denetim odağı, girişimciliği genel bir kategoride değerlendirmekte ve kişinin inançlarının onun girişimcilik eğilimini ve girişimcilikteki başarısını gösterdiğini belirtmektedir.

Seyhan'ın(2013) aktardığı üzere seçme ve karar verme ile eylem, kişinin iradesini belirleyecektir (Seyhan, 2013). Bu nedenle bir girişimcinin seçimi ve seçimleri doğrultusunda karar vererek eyleme geçmesi belirleyici unsurlardır. Girişimciyi etkileyebilecek en önemli unsur onun algı biçimini ifade eden

denetim odağıdır. Girişimcilik yönelimi, yukarıda sayılan girişimcilik unsurlarının ortaya çıkmasıyla ilgilidir. Denetim odağı ise girişimcilik yönelimini belirleyen ve aynı zamanda ölçülmesini sağlayan en önemli unsurlardan birisidir. Kişilerin girişimciliği tercih etmeleri ve bu alanda başarı sağlayabilmeleri açısından iç denetim odaklı olmalarının daha uygun olduğu bilinmektedir.

Harvard Üniversitesi'nden McClelland(1961) bir dizi araştırma çalışmasıyla girişimciliğin karakteristiklerini belirlemiş ve insanları girişimcilik konusunda eğitmek için deneysel metotlar kullanmıştır. Yapılan son araştırma çalışmaları ve eğitici deneyimler, iç denetim odaklı olmanın girişimcilikte önemli bir karakteristik olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca yine bu konuda yapılan araştırmalar iç denetim odaklıların organizasyonel rollerde etkililiğe yardım ettiğini önermiştir (Rao, 1998).

Temple Üniversitesi'nde, Joseph DuCette ve Stephen Wolk'un(1972) yaptığı çalışmalar, genel olarak farklı çevrelerin etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda birkaç kişisel istek endeksi ve standart bir kişilik ölçümüyle kültürel olarak öğrencilerin avantaj ve dezavantajlı olduğu yerleri araştırmayı hedeflemişlerdir. Ulaştıkları sonuçlardan bu çalışma için değerli olan dışsal yönelimli bireylerin gerçekçi olmayan meslek isteklerini ifade etmeye daha yatkın olduklarıdır (DuCette ve Wolk, 1972).

Paul Spector(1982) ise çalışmasında kontrol odağının ölçümü üstünde durmuştur. Çalışma bulguları kontrol odağının; teşvik ile motivasyon ve tatmin ile satış işlemleri arasındaki ilişkilerde düzenleyici değişken rolü üstlendiğini göstermektedir (Spector, 1982).

Barry Goodstadt ve Larry Hjelle(1973); yaptıkları çalışma sonucunda iç ve dış denetim odaklı kırk öğrenciye, içlerinden bir tanesinin süpervizörlük problemi ortaya koyduğu, üç kurgusal çalışanı, idare etmeleri için bir dizi güç vermiştir. Süpervizörlük problemi ortaya koyan işçiyle ilgilenmede yüksek güçsüzlük verilen dış denetimliler, görevden çıkarma ve kovma tehdidi gibi zorlayıcı güçleri düşük güçsüzlüğü olan iç denetimlilerden daha fazla kullanmışlardır. Ek olarak iç denetim odaklılar kişisel ikna etmeye dış denetim odaklılardan daha fazla başvurmaktadır. Dış denetim odaklıların zorlayıcı güç ve tehdit kullanmaları daha olası görünmektedir (Goodstadt ve Hjelle, 1973).

Richard Ryckman ve Martin Sherman(1973) yaptıkları çalışmada, kişisel farklılıkların, denetim odaklılık eğilimi üzerindeki etkilerini ve algılanan yetenek seviyesinin uyumcul ya da rekabetçi görevler için partner seçimindeki etkilerini test etmiştir. İç denetim odaklıların çıktılar üzerindeki kişisel kontrollerinin çoğunu, iş birliği için seçilen üstün partnerlerine devretmeye razı oldukları; ancak bunu sadece o görev için yeteneklerinin eksik olduğuna tamamen inandırılmış olduktan sonra yaptıkları gösterilmiştir. Ayrıca sonuçlara göre kendilerini iyi yeteneklere sahip olarak algıladıklarında, ortaklaşa aktivitelere katılımda iç denetimcilerin yüksek yetenekli partnerleri seçerek takımlarının başarı şansını artırmak yerine, eşit yetenekte partner seçmeye eğilimli oldukları belirtilmiştir. Bazı dış odaklıların ise benzer koşullarda düşük yetenekli partnerler seçmeye eğilimli oldukları bulunmuştur (Ryckman & Sherman, 1973).

Kuzey Texas Devlet Üniversitesi'nden Ben Ferguson ve Kevin Kenelly(1974); iç ve dış denetim odaklılar arasındaki farkları otorite figürü açısından sorgulamışlardır. Sonuçta denetim odaklıların otoriteyi, yapıcı çevre manipülasyonunu cesaretlendiren, zorlukla karşılaşıldığında destekleyici olan, pozitif güçlendirme yapan, daha tahmin edilebilir standartlara sahip, soruna yönelik nedenler üzerinde hareket eden ve genel olarak pozitiflik saçan kişiler olarak algılamakta olduğu görülmüştür. Ek olarak sundukları örnekte, yaş arttıkça otorite figürlerini pozitif güçlendirme yapan, tahmin edilebilir standartları olan ve pozitiflik saçan kişiler olarak algılama eğiliminin azaldığını ortaya koymuşlardır (Ferguson & Kennelly, 1974). Jain ve Singh(2008) 120 öğrencilik bir örnekte çalışmış ve sonuçta iç denetim odaklıların dış odaklılardan bilişsel olarak daha karmaşık olduklarını, erkeklerin kadınlardan daha iç denetimci olduklarını göstermişler, ancak cinsiyet ile bilişsel karmaşıklık arasında anlamlı bir fark bulamamışlardır (Jain & Singh, 2008).

Yüksek öz saygınlık ile öz güçlendirme arasındaki ilişkileri inceleyen Platt; Eisenman, ve Darbes'in(1970), Ziller ve diğerlerinin(1969) öz saygınlık ölçeğini ve Rotter'in(1966) İç- Dış Kontrol Ölçeğini kullanmışlar; fakat bu ölçütler arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Burada Ziller ve diğerlerinin(1969) testlerinin geçerliliği desteklenememiştir. Janis ve Field(1959) tarafından bir başka

öz saygınlık ölçeği olan yetersizlik hissi ölçüsü geliştirilmiştir. Barry Fish ve Alan Karabenick(1971) öz saygı ve denetim odağı arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Fish ve Karabenick(1971); Rotter'ın((1966) İç-Dış Kontrol Ölçeği ile Janis ve Field'in(1967) Yetersizlik Hissi Ölçeği arasındaki ilişkiyi sorgulamıştır. Burada yüksek öz saygınlığı olanların iç denetimli olmaya yatkın olduklarını gösteren bulgulara ulaşımlardır (Fish & Karabenick, 1971).

Ryckman'ın Martin Sherman(1973) ile birlikte kadınlar ve erkekler için öz saygınlık ve iç-dış denetim arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışma da önemlidir. Ryckman sadece bununla kalmamış ileriki çalışmalarında denetim odağı ve öz saygınlık arasında tek boyutlu ilişki kurmaya yönelik çalışmaların yetersiz olduğunu düşünmüştür. Bu nedenle denetim odağını birden fazla boyutla ele alan bir çalışma yapmıştır. Ryckman ve Cannon(1975) Levenson'un(1974) bulduğu üç bileşene ayrılmış olan ve denetim kontrolünü çeşitli boyutlarıyla ele alan bir ölçek kullanmıştır. Ryckman'ın kullandığı bu ölçek denetim odağını kişilerin olaylar üzerinde algıladıkları etkileri, diğer güçlülerin kişinin güçlenmesindeki kontrolü ve şans açısından ele almıştır. Sonuçta düşük anlamlılıkla da olsa bu boyutlarla öz saygınlık arasındaki ilişki ortaya konulmuştur (Ryckman ve Cannon, 1975).

Denetim odağı dikkate alınarak geliştirilen birçok ölçek ve envanter mevcuttur. Bunların arasında en önemlilerinden birisi Rotter(1966) tarafından geliştirilmiş olan kişilerin kontrol beklentilerini içsellik ve dışsallık açısından ölçmeyi amaçlamış olan, İç- Dış Kontrol Odağı Ölçeğidir (Dökmen, 2003). Gerek psikoloji, gerek sosyoloji, gerekse de işletme alanında yapılan çalışmalar arasında bir diğer önemli olanı, bu çalışmada da kullanılan Venkateswara Rao(1988) tarafından geliştirilmiş olan Girişimci Yönelimi Envanteridir.

ARAŞTIRMA

Yöntem

Bu çalışmada kantitatif araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2017-2018 öğretim yılında Kocaeli Üniversitesi'nde farklı fakültelerde öğrenim gören ve Girişimcilik Dersi alan 381 öğrenciden oluşmaktadır. Hata payı, araştırmanın sınırlılıkları hesaba katılarak %5, güven aralığı ise %95 olarak belirlenmiştir. Bu sınırlar içerisinde olacak şekilde, yeterli örneklem büyüklüğüne ulaşılmıştır. Anketlerin bir kısmı yüz yüze sınıf ortamında, bir kısmı ise internet ortamında Google Form ile hazırlanmış olan bir bağlantı ile öğrencilere ulaştırılmıştır. Araştırma esnasında uygulanan veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. Ölçeğin birinci bölümde öğrencilerin demografik bilgileri, anketin ikinci bölümünde ise girişimsel eğilimler ölçeği, üçüncü bölümde ise olumlu ve olumsuz duygu durumları ölçeği yer almaktadır.

Girişimcilik eğilimleri ölçeği, girişimcilik faaliyeti gösteren ya da gösterecek olan kişilerin bu faaliyetlerde iç ya da dış denetim odaklılıklarını ölçmeyi, böylece de girişimcilik yönelimlerini belirlenmeyi amaçlamaktadır. Bu ölçek daha önce mevcut ve potansiyel girişimciler ve özellikle eğitim alan girişimcilerde sıkça kullanılmıştır. Bu envanter her biri iki ifade içeren, yirmi maddeden oluşmuştur. İkili kıyasla cevaplanması gereken bir envanteredir. Katılımcılardan beş puanı her bir sorunun iki ifadesine, yakın oldukları ifadeye daha yüksek puan verecek şekilde dağıtmaları istenmektedir. Her iki ifadeden biri iç denetim odağına diğeri ise dış denetim odağına yöneliktir. Böylece iki grup ifade oluşmakta, sonuçta her bir gruba yönelik ifadelerin puanları toplanmaktadır. İç denetim ve dış denetim odaklılığın toplam puanı her bir katılımcı için yüze eşit olmaktadır. İç denetim odaklılığı puanı, dış denetim odaklılığı puanından yüksek olanların girişimciliğe daha yatkın oldukları ve bu alanda başarı sağlama olasılıklarının daha yüksek olduğu varsayılmaktadır.

Duygu durumları ölçeği ise Watson, Clark ve Tellegen(1988) tarafından oluşturulmuş olan pozitif ve negatif duygu ölçeğidir. Bu ölçek genel olarak olumlu duyguları hissetme sıklığı yüksek olanlar ile olumsuz duyguları hissetme sıklığı yüksek olanları belirlemektedir. Böylece kişilerin genel duygu durumları ortaya konulmaktadır. Bu ölçekte on pozitif, on negatif olmak üzere toplamda yirmi duygu verilmiş ve katılımcılardan bu duyguları Likert tipi ölçekle değerlendirmeleri istenmiştir. Anket her bir duygunun hissedilme sıklığına göre "çok az veya hiç" ile "çok sık" ifadeleri arasında değerlendirilmesini gerektirmektedir. Burada "çok az veya hiç" ifadesi 1 puanı, "çok sık" ifadesi 5 puanı temsil etmekte, arada kalan "az", "orta" ve "sık" ifadeleri ise sırasıyla 2, 3 ve 4 olarak değerlendirilmektedir. Katılımcıların, her bir duyguya bir ile beş arasında verdiği değerler anket sonunda olumlu ve olumsuz duygular olarak

iki grup halinde sınıflandırılmaktadır. Ardından bu değerler toplanarak hangi sınıf duygunun daha yüksek puan aldığı belirlenmekte, buna göre kişinin olumlu ya da olumsuz duygu durumunda olduğu söylenebilmektedir. Ölçekteki iç tutarlılık güvenilirliği Watson, Clark ve Tellegen(1988) tarafından pozitif duygu için .88, negatif duygu için .87 olarak belirlenmiştir. Gençöz(2000) ise üniversite öğrencileri üzerindeki çalışmasıyla ölçeğin Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışmasını yapmış, negatif duygu için .83, pozitif duygu için ise .86 olmak üzere Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı tespit edilmiş, test tekrar test tutarlılığı ise negatif duyguda .40 , pozitif duyguda .54 olarak bulunmuştur.

Ölçekte yer alan her bir değişken %95 güven aralığında normallik testine tabi tutulmuş, ayrıca histogram grafikleri çıkarılarak normal dağılıp dağılmadıklarına bakılmıştır. Yapılan normallik ve homojenlik testlerinde değerlerin Kolmogorov Smirnov ve Shapiro Wilk testlerinde ve çarpıklık katsayılarına göre normal dağıldıkları görülmüştür. Bağımlı değişkenler açısından varyansların homojenliği için yapılan testin sonuçlarına göre yine %95 güvenle anlamlılık değerlerinin geneli 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu doğrultuda verilerin çoğu için “%95 güvenle varyanslar homojendir” yorumu yapılmıştır; bazı değerlerin bu açıdan anlamlılıkları tespit edilemediği için yorum yapılamamıştır. Güvenilirlik analizi (C.Alpha) sonuçlarına göre girişimcilik eğilimlerinin dış kontrol odaklılık için 0.78 ve iç kontrol odaklılık için 0,78; pozitif duygu durumu için 0,82 ve negatif duygu durumu için 0,86 olarak hesaplanmıştır.

Çalışmamız duygu durumlarını bağımsız, denetim odaklılığını ise bağımlı değişken olarak ele almış ve duygu durumlarının denetim odağına etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaca uygun olarak birden fazla bağımlı değişkenin olduğu durumlara uygun olan MANOVA testinin uygun olduğu düşünülmüştür. Yapılan testlerin sonucunda normal dağıldığı ve homojenlik koşullarını sağladığı varsayılan verilere MANOVA testi uygulanabileceği belirlenmiştir. Duygu durumlarının denetim odağı üzerindeki etkilerinin belirlenebilmesi açısından bu test verilere uygulanmış ve bulgular çalışmanın ilgili kısmında açıklanmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Örnekleme yer alan katılımcıların demografik özelliklerini tanımlayıcı istatistikler Tablo 1.1’de verilmiştir ve kısaca şu şekildedir: Araştırmaya katılan öğrencilerin; %54,06’sı kadındır, % 69,02’ye yakını 20-24 yaş aralığındadır, %87’si lisans öğrencisidir, % 22,04’ü bir işte kısmi zamanlı olarak çalışmaktadır.

Tablo 1.1 : Cinsiyet ve çalışma durumu

Değişken	Değişken	N	Değişken	Değişken	N
Cinsiyet	Erkek	175	Çalışma Durumu	Çalışıyor	84
	Kadın	206		Çalışmıyor	297

Tablo 1.2 : Yaş

Yaş Grupları	yaş < 20	28
	20 - 24 arası	263
	24 > yaş	90

Bu demografik değişkenler bakımından duygu durumları ve girişimcilik eğiliminin farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla, birden fazla bağımlı değişken olduğu için, bağımlı değişken sayısı adedince ANOVA yapmak yerine bu bağımlı değişkenlerin aynı anda analiz edildiği MANOVA testi yapılmıştır. Bu test aynı zamanda I. Tip hata oranını azaltmak için de tercih edilmektedir. Yapılan MANOVA testinde elde edilen p değerinin anlamlı olup olmadığına karar vermek için “Pillai’s trace” yani p değerine göre karar verilmiştir. Pillai’s Trace değeri büyüdükçe bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi artmaktadır. Bu çalışmada yapılan tüm MANOVA testleri $\alpha=5\%$ anlamlılık düzeyi ve %95 güven aralığı ile yapılmıştır.

Tablo 1.3 : Demografik özelliklerin denetim odağı üzerindeki etkisi

	P Değeri	F	Hipotez df	Hata df	α	η^2
Cinsiyet	,127	27,625b	2,000	379,000	,000	,127
Çalışma durumu	,066	13,333b	2,000	379,000	,000	,066
Yaş	,028	2,700	4,000	760,000	,030	,014
Cinsiyet*çalışma durumu	,118	25,443b	2,000	379,000	,000	,118
Cinsiyet*yaş	,088	8,756	4,000	760,000	,000	,044
Çalışma durumu* yaş	,023	4,508b	2,000	379,000	,012	,023
Cinsiyet*çalışma durumu*yaş	,023	4,508b	2,000	379,000	,012	,023
a Tasarım: Sabit terim(katsayı) + Cinsiyet + Çalışma.Durumu + Yaşı + Cinsiyet * Çalışma.Durumu + Cinsiyet * Yaşı + Çalışma.Durumu * Yaşı + Cinsiyet * Çalışma.Durumu * Yaşı						
b Kesin istatistik						
c İstatistik anlamlılık düzeyinde daha düşük sınırdan oluşan F'de üst sınırdır.						

Tablodan 1.3'den de anlaşılacağı üzere Pillai's Trace değerleri kontrol edildiğinde ,127 ile denetim odağına en çok cinsiyet etki etmekte, onun ardından sırasıyla ,066 ile çalışma durumu ve ,028 ile yaş gelmektedir.

Tablo 1.4 : Demografik özelliklerin duygu durumuna etkisi

	P Değeri	F	Hipotez df	Hata df	α	η^2
Cinsiyet	,045	8,880 b	2,000	373,000	,000	,045
Çalışma durumu	,025	4,847 b	2,000	373,000	,008	,025
Yaş	,009	,880	4,000	748,000	,475	,005
Cinsiyet*çalışma durumu	,010	1,859 b	2,000	373,000	,157	,010
Cinsiyet*yaş	,106	10,438	4,000	748,000	,000	,053
Çalışma durumu* yaş	,006	1,035 b	2,000	373,000	,356	,006
Cinsiyet*çalışma durumu*yaş	,047	9,215 b	2,000	373,000	,000	,047
a Tasarım: Sabit terim(katsayı) + Cinsiyet + Çalışma.Durumu + Yaşı + Cinsiyet * Çalışma.Durumu + Cinsiyet * Yaşı + Çalışma.Durumu * Yaşı + Cinsiyet * Çalışma.Durumu * Yaşı						
b Kesin istatistik						
c İstatistik anlamlılık düzeyinde daha düşük sınırdan oluşan F'de üst sınırdır.						

Duygu durumuna en çok etki eden yani anlamlı bir şekilde değişmesini en çok sağlayan demografik özellik cinsiyettir. Bu açıdan cinsiyeti çalışma durumu ve yaşın takip ettiği Pillai's Trace değerlerinden anlaşılabilir.

Tablo 1.5 : Duygu durumlarının içsel ve dışsal girişim eğilim üzerindeki etkisi

	P Değeri	F	Hipotez df	Hata df	α
Pozitif.Duygu	0,974	11,995	44,000	556,000	0,000
Negatif.Duygu	0,868	8,530	50,000	556,000	0,000
Pozitif.Duygu * Negatif.Duygu	1,255	8,513	110,000	556,000	0,000
a Tasarım: Sabit terim(katsayı) + Cinsiyet + Çalışma.Durumu + Yaşı + Cinsiyet * Çalışma.Durumu + Cinsiyet * Yaşı + Çalışma.Durumu * Yaşı + Cinsiyet * Çalışma.Durumu * Yaşı					
b Kesin istatistik					
c İstatistik anlamlılık düzeyinde daha düşük sınırdan oluşan F'de üst sınırdır.					

Duygu durumlarının içsel ve dışsal girişim eğilimleri üzerine etkisini belirlemek için MANOVA analizi yapılmıştır. Duygu durumlarının içsel ve dışsal girişim eğilimleri üzerine etkisini gösteren

tabloya göre de pozitif duygunun girişim eğilimi üzerindeki etkisi daha yüksektir.

Ayrıca Kısmi Eta kare(η^2) değerlerine de bakılmıştır. Kısmi Eta kare(η^2) bağımlı değişkendeki değişimin yüzde kaçının belirtilen bağımsız değişken ile açıklandığına işaret etmektedir. Buna göre Tablo 1.6'da görülebileceği gibi pozitif duygular içsel kontrolde meydana gelen değişimin yaklaşık %58'ini açıklarken, negatif duygular da dış kontrolde meydana gelen değişimin yaklaşık %59'unu açıklamaktadır. Duyguların tamamı ele alındığında ise iç denetimin %67.7'sini, dış denetimin ise %68,5'ini açıkladığı görülecektir.

Tablo 1.6: Duygu durumlarının girişimcilik eğilimini açıklama yüzdeleri

	Bağımlı Değişken	Tip III Kareler Toplamı(SS)	df	MS	F	α	η^2
Pozitif Duygu	Dış Kontrol Odaklılık	7279,630	22	330,892	18,411	,000	,593
	İç Kontrol Odaklılık	728,781	22	331,126	18,013	,000	,588
Negatif Duygu	Dış Kontrol Odaklılık	7404,178	25	296,167	16,479	,000	,597
	İç Kontrol Odaklılık	7399,062	25	295,962	16,100	,000	,591
Pozitif Duygu* Negatif Duygu	Dış Kontrol Odaklılık	10868,343	55	197,606	10,995	,000	,685
	İç Kontrol Odaklılık	10692,142	55	194,403	10,575	,000	,677
a. R Kare=,843(Düzeltilmiş R Kare=,786)							
b. R Kare=,843(Düzeltilmiş R Kare=,786)							
c. Hesaplanmış kullanılan alfa=,05							

Yine hangi duygu durumunun denetim odaklılık üzerine daha çok etki ettiğini belirlemek amacıyla MANOVA analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo 1.7'den de görülebileceği üzere Pillai's Trace değerlerine bakılarak 0,154 ile denetim odağına en çok etki eden pozitif duygunun güçlü hissetmek olduğu, bunu sırasıyla ilgili, gururlu, ilhamlı, aktif, heyecanlı, kararlı, uyanık, hevesli, dikkatli hissetmenin takip ettiği görülmektedir. Ayrıca Kısmi Eta kare(η^2) değerlerine bakılarak girişim eğilimindeki değişimi en çok açıklayanın güçlü hissetmek olduğu da görülmektedir.

Aynı analiz negatif duygular üzerinde yapılmış ve sonuçlar yine Tablo 1.7'de gösterilmiştir. Tablo 1.7'ye bakarak 0,272 ile düşmanca hissetmenin girişimcilik eğiliminde en büyük etkiyi yaratan duygu durumu olduğu söylenebilir. Bunu sırayla sinirli, sıkıntılı, tedirgin, mutsuz, korkmuş, asabi, ürkmüş, utanmış ve suçlu hissetmenin izlediği Pillai's Trace değerlerine bakılarak görülebilir. Yine burada da Kısmi Eta kare(η^2) değerleri kontrol edildiğinde 0,136 ile düşmanca hissetmenin girişim eğilimindeki değişimi anlamlı bir şekilde en çok açıklayan değer olduğu belirtilebilir.

Ek olarak kontrol odakları ile duygu durumlarının ilişkisi de incelenmiş ve Tablo 1.8'de gösterilmiştir. Değerlerin parametrik testlere uygunluğu Pearson korelasyon katsayısının dikkate alınmasının daha doğru olacağını göstermektedir. Korelasyon katsayısının işareti ilişkinin yönünü, kendisi ise şiddetini belirlemektedir ve 0 ile 1 arasındadır. Sıfıra yaklaştıkça ilişki zayıflamakta, 1'e yaklaştıkça güçlenmektedir. Korelasyon analizinin sonucunda negatif duyguların dış kontrol odaklılıkla ilişkisini gösteren katsayı 0,174 olarak hesaplanmıştır. Böylece negatif duyguların dış kontrol odaklılıkla 0,01 anlamlılık düzeyinde, doğru yönlü, zayıf bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Tahminlere uygun olarak negatif duyguların iç kontrol odaklılıkla 0,01 anlamlılık düzeyinde, ters yönlü ve yine zayıf bir ilişkisi bulunmaktadır. Bu ilişkinin katsayısı ise tabloda görüleceği üzere -0,175 olarak bulunmuştur. Pozitif duygularla dış kontrol odaklılığın 0.01 anlamlılık seviyesinde, -0,305 katsayısıyla ters yönlü, orta derecede bir ilişkileri olduğu tespit edilmiştir. Yine 0,01 anlamlılık düzeyinde pozitif duygular ile iç kontrol odaklılık arasında, 0,307 katsayısıyla, doğru yönlü orta derecede bir ilişki bulunduğu belirtilebilir.

Tablo 1.7 : Pozitif ve negatif duyguların denetim odaklılık üzerine etkisi

	P Değeri	F	α	η^2
Pozitif Duygular				
Aktif	,085	3,773	,000	,042
Dikkatli	,041	2,407	,026	,021
Gururlu	,089	3,978	,000	,045
Güçlü	,154	7,126	,000	,077
Hevesli	,057	2,499	,011	,028
Heyecanlı	,072	3,199	,001	,036
İlgili	,145	6,662	,000	,072
İlhamlı	,086	3,812	,000	,043
Kararlı	,068	3,020	,002	,034
Uyanık	,63	2,791	,005	,058
Negatif Duygular				
Asabi	,045	2,047	,039	,023
Düşmanca	,272	13,844	,000	,136
Korkmuş	,050	2,890	,007	,025
Mutsuz	,076	3,495	,001	,038
Sıkıntılı	,091	4,207	,000	,046
Sinirli	,115	5,356	,000	,057
Suçlu	,025	1,502	,175	,013
Tedirgin	,085	3,887	,000	,042
Utlanmış	,027	1,197	,298	,013
Ürkmüş	,034	2,021	,061	,017

Tablo 1.8 : Duygu durumları ve kontrol odakları arasındaki ilişkilere dair korelasyon değerleri

	Dış Kontrol Odaklılık	İç Kontrol Odaklılık
Negatif Duygu	,174**	-,175**
Pozitif Duygu	-,305**	,307**

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 1.9: Pozitif duyguların içsel kontrol ve negatif duyguların dışsal kontrol odaklılığa etkisi

	P Değeri	F	α	η^2
Pozitif Duygular				
Aktif	,912	4,801	,000	,228
Dikkatli	,611	4,145	,000	,204
Gururlu	,962	5,147	,000	,241
Güçlü	,901	4,726	,000	,225
Hevesli	,795	4,033	,000	,199
Heyecanlı	1,228	7,197	,000	,307
İlgili	1,191	6,886	,000	,298
İlhamlı	,919	4,846	,000	,230
Kararlı	,887	4,628	,000	,222
Uyanık	,996	5,387	,000	,249
Negatif Duygular				
Asabi	,990	5,525	,000	,247
Düşmanca	1,079	6,203	,000	,270
Korkmuş	,557	3,821	,000	,186
Mutsuz	,783	4,090	,000	,196
Sıkıntılı	,603	2,981	,000	,151
Sinirli	,949	5,227	,000	,237
Suçlu	,548	3,740	,000	,183
Tedirgin	,952	5,247	,000	,238
Utlanmış	1,148	6,759	,000	,287
Ürkmüş	,665	4,766	,000	,222

Pozitif duygular ile iç kontrol odağının aynı yönlü ilişkileri tespit edildikten sonra hangi pozitif duygu veya duyguların iç kontrol odağına daha çok etki ettiğine bakılmıştır. Benzer şekilde negatif duygular ile dış kontrol odağının aynı yönlü ilişkisi belirlendikten sonra hangi negatif duygu veya duyguların dış kontrol odağına daha çok etki ettiği incelenmiştir. Bunun için diğerlerinde olduğu gibi MANOVA analizi kullanılmış, analizde ulaşılan değerler Tablo 1.9'da gösterilmiştir. Burada, Pillai's Trace değerlerine bakıldığında, pozitif duygular arasında iç kontrolü en çok etkileyenin heyecanlı hissetmek olduğu görülmektedir. Heyecandan sonra ise sırasıyla ilgili, uyanık, gururlu, ilhamlı, aktif, güçlü, kararlı ve hevesli olmak iç denetim odaklılığı en çok etkileyen duygulardır. İç kontrol odağını en az etkileyen pozitif duygunun ise dikkatli hissetmek olduğu tespit edilmiştir.

Negatif duyguların her birinin dış kontrol odaklılığı etkisini gösteren Tablo 1.9'a bakıldığında dış denetim odaklılığı en çok etki eden duygunun utanmışlık hissi olduğu, utanmışlıktan sonra en çok etki edenin ise düşmanca hissetmek olduğu görülmektedir. Ayrıca çok etki edenden az etki edene bir sıralama yapıldığında asabiyet, tedirginlik, sinirli olma, mutsuzluk, ürkmüş, sıkıntılı ve korkmuş olma şeklinde bir sıralama ortaya çıkmaktadır. Dış denetim odağına en az etki eden negatif duygu ise suçluluktur.

SONUÇ

Girişimcilik hem kişisel açıdan hem de ülke ekonomileri açısından önemli ve üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir unsurdur. Potansiyel girişimciler tespit edilerek doğru şekilde eğitilir ve yönlendirilirse hem riski azaltmak hem de girişimcilik üzerindeki kontrolü artırmak mümkündür. Bunu yapabilmek için de girişimcilikle ilişkili olan unsurların belirlenmesi ve daha da önemlisi bunlardan girişimciliğe etki edenlerin bulunup kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı girişimcilikle ilişkili ve girişimciliğe etki eden unsurlardan birisini tespit etmektir.

Bu çalışmada insanın genel duygularını, onun girişimcilik anlayışına etki eden denetim odağı ile ilişkilendirme amacıyla alanında kabul görmüş ölçekler; belirli bir örneklem üzerinde uygulanmıştır. Olumlu ve olumsuz duyguları tamamen birbirinden ayırmak zordur. Bu nedenle modelde hem olumlu hem olumsuz duygular kullanılmıştır. Yapılan analizlerde asıl amaç duygu durumlarının girişimcilik eğilimiyle olan ilişkisinin ve girişimcilik eğilimine olan etkisinin tespit edilebilmesidir.

Duygu durumları ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkinin analizinde, beklenildiği gibi olumlu duygular ile iç denetim odaklılığın arasında, orta dereceli, doğru yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde olumlu duyguların dış denetim odaklılık ile anlamlı, orta derecede, ters yönlü bir ilişkisi olduğu; olumsuz duyguların ise dış denetim odaklılık ile anlamlı, zayıf doğru yönlü bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Olumsuz duygularla iç denetim arasında da anlamlı, ancak ters yönlü ve zayıf bir ilişki tespit edilmiştir. İç denetim odaklıların, dış denetim odaklılara göre girişimcilik yöneliminin daha fazla olduğu ve girişimcilikte başarılı oldukları düşünülmektedir. Bu da olumlu duygularla, girişimcilikte başarılı olmak ve girişimcilik yöneliminin yüksek olması arasında bir bağ olduğunu, olumsuz duygularla ise düşük girişimcilik yönelimi ve girişimcilikte daha az başarılı olmanın arasında bir bağ kurulabileceğini göstermektedir. Ancak aralarındaki ilişkinin tespiti yeterli değildir.

Girişimcilik alanında duyguları kontrol ederek olumlu bir fark yaratılmak, böylece kaliteli girişimci sayısı ve başarısı artırılmak isteniyorsa ona hangi duyguların etki ettiğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle girişimcilikteki iç kontrol ve dış kontrol odaklılığı hangi duyguların daha çok etki ettiği araştırılmıştır. Sonuçta ise pozitif duyguların girişimcilik eğilimine daha çok etki ettiği belirlenmiştir. Ancak bu noktada da bir yetersizlik söz konusudur. Hangi duyguların hangi tip girişimcilik odağına etki ettiğinin belirlenmesi ve iç denetim odaklıların daha iyi girişimciler olabilecekleri varsayımıyla, iç girişimciliği artıran duyguların uyandırılması, pekiştirilmesi ve artırılması sağlanmalıdır. Bu nedenle her bir duygunun iç ve dış denetime etkisini belirlemek gerekmektedir. İç denetim odaklılıkla doğru yönlü ilişkisi olduğu tespit edilen pozitif duygulardan hangilerinin iç denetim odaklılığı daha çok etkisi olduğunu belirlemek amacıyla analizler yapılmıştır. Analizlerin sonucunda iç denetim odaklılığı en çoktan en aza sırasıyla heyecanın, ilginin, uyanıklığın, gururun, ilhamın, aktifliğin, gücün, kararlılığın, hevesin ve dikkatliliğin etkilediği görülmüştür. Bu bulgulara göre kişilerde, yapacakları iş için heyecanlanabilme, ilgili hissetme ve uyanık olma hislerinin artırılması girişimciliğin

geliştirilebilmesinde en önemli rolü oynayacak olan duygulardır. Elbette diğer pozitif duyguların da etkileri dikkate alınarak onların hissedilmesi ve geliştirilmesine önem verilmelidir.

Negatif duyguların dış denetim odaklılıkla olan doğru yönlü, iç denetim odaklılıkla olan ters yönlü ilişkileri zayıf olmasına rağmen önemlidir ve negatif duyguların azaltılmasıyla kişilerin dış denetime yöneliminin küçük bir seviyede de olsa engellenebileceği düşünülmektedir. Bu açıdan dış denetim odaklılığı en çok etkileyen utanmışlık, düşmanca hissetme ve asabiyetin azaltılması gerekmektedir. Ayrıca tedirginlik, sinirli olma, mutsuzluk, ürkmüş, sıkıntılı, korkmuş olma ve suçluluğun da azaltılması etkili olacaktır.

Çalışmanın esas amacına ilave olarak cinsiyet, çalışma durumu ve yaşın denetim odağına etkisi de araştırılmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan analizlerin sonuçlarında ise denetim odağına en çok etki eden demografik özelliğin cinsiyet olduğu, onun ardından çalışma durumu ve yaşın geldiği görülmüştür. Aynı demografik özelliklerin duygu durumuna olan etkilerinin araştırılması da aynı sonuçları vermiştir. Duygu durumuna en çok etki eden demografik özelliğin cinsiyet olduğu, bunu çalışma durumu ve yaşın takip ettiği söylenebilmektedir.

Çalışmada girişimcilik dersi alanların potansiyel girişimciler olarak değerlendirilebileceği, iç denetimin girişimcilik açısından daha değerli, başarı sağlayan ve girişimcilik anlayışına etki eden bir unsur olduğu varsayılmıştır. Çalışmada kullanılan anketlerin, çalışma için gerekli bilgileri doğru, geçerli ve güvenilir olarak ölçtüğü düşünülmüştür. Belirlenen örneklemin ana kütleyi doğru temsil ettiği de çalışmanın varsayımlarındandır.

Çalışma bulguları, beklentileri destekler nitelikte sonuçlanmaktadır. Literatürde duygu durumları ve girişimcilik arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların azlığı bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Çalışma, denetim odakları ile duygu durumlarını ilişkilendirerek hangi duyguların denetim odağına etki ettiğini belirtmesi açısından önemlidir. Ayrıca girişimcilikle negatif duygular arasındaki ilişkiyi tespit eden bir çalışmaya literatürde rastlanılmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın girişimciliği dış denetim odaklılık açısından negatif duygularla ilişkilendirmiş olması da önemlidir. Çalışmada elde edilen bulgular ve sonuçları potansiyel girişimcilerin duygu yönetimini öğrenerek girişimcilikte iç denetim odaklı olmalarına ve başarıya daha çok yaklaşmalarına katkı sağlayacaktır. Ayrıca alan yazına, duyguların denetim odaklılığı üzerine etkilerini göstererek ve iç denetim odaklılığın pozitif, dış denetim odaklılığın ise negatif duygularla ilişkili olduğu görüşünü doğrulayarak katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akgün, A. E., Keskin, H., & Ayşe Günsel, B. S. (2010). Pazar Yönelimi, Girişimcilik Yönelimi Ve İş Karmaşıklığı Arasındaki İlişkiler: Deneysel Bir Çalışma. *Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1-22.

Akın, A., & Zor, İ. (2009). İşletmecilik Eğitiminin Bireyin Girişimci Niteliklerinin Geliştirilmesine Etkileri . “İş,Güç” Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi, 113-138.

Ali Çağlar Güllüce,&Ömer Faruk İçsan .(2010). Mesleki Tükenmişlik Ve Duygusal Zeka Arasındaki İlişki. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İibf Dergisi*, 7-29.

Avcı, N. (2014). Okul Müdürlerinin Duygu Yönetimi Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenlerle İncelenmesi Ve Kişilik Özellikleri İle İlişkisi, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri ABD*.

Babaoğlu, E. (2010). Okul Yöneticilerinde Duygusal Zekâ, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 119-136.

Basım, N. ve Şeşen, H. (2008). Çalışanların Kontrol Odaklarının Örgüt İçi Girişimcilik Tutumları İle İlişkisi.

Kamu Sektöründe Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*, 49-64.

Beğenirbaş, M., & Çalışkan, A. (2014). Duygusal Emeğin İş Performansı Ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisinde Kişilerarası Çarpıklığın Aracılık Rolü. *Business And Economics Research Journal* , 109-127.

Brownell, P. (1982). The Effects Of Personality–Situation Congruence İn A Managerial Context: Locus Of Control And Budgetary Participation. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 753-763.

Cengiz, E., Acuner, T., & Baki, B. (2006). Liderlerin Sahip Oldukları Duygusal Zekânın Örgütsel Yaratıcılık Üzerine Etkileri: Bir Model Önerisi . *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 421-433.

Cin, H., & Günay, G. Y. (2013). Girişimcilerin Girişimcilik Tipleri İle Duygusal Zekâları Arasındaki İlişki: Edirne Örneği. *Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi* , 7-31.

Cooper, R. K., & Sawaf, A. (2000). *Liderlikte Duygusal Zeka*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Çakar, U., & Arbak, Y. (2003). Dönüşümcü Liderlik Duygusal Zekâ Gerekir Mi? Yöneticiler Üzerinde Örnek Bir Çalışma . *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 83-98.

Çeçen, R. (2006). Duyguları Yönetme Becerileri Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 101-113.

Çetinkaya, Ö., & Alparslan, A. M. (2011). Duygusal Zekânın İletişim Becerileri Üzerine Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma . *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 363-377.

Çolakoğlu, H., & Çolakoğlu, T. (2016). Üniversitelerdeki Girişimcilik Eğitimi İle Öz Yeterlilik Algısı Ve Girişimcilik Potansiyeli İlişkisi Üzerine Bir Saha Araştırması . *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 70-84.

Çoruk, A. (2012). Yönetim Süreçleri Açısından Yöneticilerin Duygu Yönetimi Davranışları. *Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi*.

Çoruk, A. ve Akçay, C. (2012). Yönetim Süreçleri Açısından Yöneticilerin Duygu Yönetimi Davranışları Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 33, 81-94.

Demir, G. (2013). Kişilerarası İletişimde Duygu Yönetiminin Rolü: Öğretmen-Öğrenci İletişimi Üzerine Bir Araştırma. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Anabilim Dalı Kişilerarası İletişim Bilim Dalı .

Demirel, E., & Tikici, M. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Beyin Baskınlık Analizi İle Değerlendirilmesi: İnönü Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 221-253.

Doğaner, M. Ve Altunoğlu, A.E. (2010). Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri . *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 103-110.

Dökmen, Z. Y. (2003). Çalışma Durumları Farklı Üç Grup Kadında Ruh Sağlığı, Kontrol Odağı İnancı Ve Sağlık Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 111-124.

Ducette, J., & Wolk, S. (1972). Locus Of Control And Levels Of Aspiration İn Black And White Children. *Review Of Educational Research*, 493-504.

Duygulu, E. (2008). Algılanan Kurumsal Görünüm, Proaktif Kişilik Özelliği Ve İş Kurma (Girişimcilik) Tutumu: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 95-120.

Erdoğan, Ö., & Ergün, M. (2011). İki Farklı Meslek Gurubunda Çalışan Personelin Denetim Odağı Ve Risk Eğilimi Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 176-185.

Eren, E. (2010). *Örgütsel Davranış Ve Yönetimsikolojisi*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Eroğlu, E. (2010). Örgütsel İletişimin İşgörenlerin Duygu Gösterimlerinin Yönetimine Olan Etkisi . *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 18-33.

Ferguson, B., & Kennelly, K. (1974). Internal-External Locus Of Control And Perception Of Authority Figures. *Psychological Reports*, 1119-1123.

Fish, B., & Karabenick, S. A. (1971). Relationship Between Self-Esteem And Locus Of Control.

Psychological Reports, 784.

Fiş, A.M. ve Wasti, A.S. (2009). Örgüt Kültürü ve Girişimcilik Yönelimi İlişkisi. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 127-164.

George, J. M., & Zhou, J. (2007). Dual Tuning In A Supportive Context: Joint Contributions Of Positive Mood, Negative Mood, And Supervisory Behaviors To Employee Creativity. *Academy Of Management Journal*, 605–622.

Goodstadt, B. E., & Hjelle, L. A. (1973). Power To The Powerless: Locus Of Control And The Use Of Power. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 190-196.

İrengün, O. (2014, Haziran). Beş Faktör Kişilik Kuramının Sosyal Girişimcilik Yönelimine Etkisi Ve Bir Alan Araştırması. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Işık, E. (2013). Mesleki Sonuç Beklentisinin Yordayıcıları Olarak Algılanan Sosyal Destek Ve Denetim Odağı. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 1419-1430.

Jain, S., & Singh, A. P. (2008). Locus Of Control In Relation To Cognitive Complexity. *Journal Of The Indian Academy Of Applied Psychology*, 107-113.

Kaplan, M ve Göker, H. (2017). Duygusal Zekânın İç Girişimcilik Performansı Üzerindeki Etkisi . *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 555-571.

Karabey, C. N. (2013). Girişimsel Düşünceyi Anlamak: Düşünme Tarzı Ve Risk Tercihinin Girişimsel Özyetkinlik ve Girişimcilik Niyeti İle İlişkisi . *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 143-159.

Kervancı, F. (2008). Büro Çalışanlarının Duygu Yönetimi Yeterlilik Düzeylerinin Geliştirilmesinde Duygu Yönetimi Eğitimi Programının Etkisi . Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Büro Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı .

Kozak, M. A., & Genç, V. (2014). Değişim Sürecinde Ortaya Çıkan Direnci Önlemede Duyguların Yönetiminin Önemi: Hizmet İşletmeleri Açısından Bakış . *Optimum Ekonomi Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 81-92.

Lumpkin, G., & Dess, G. G. (1996). Clarifying The Entrepreneurial Orientation Construct And Linking It To Performance. *The Academy Of Management Review*, 135-172.

Meydan, C. H. (2010). Adalet Algısı – İç Girişimci Davranışlar İlişkisinde Kontrol Odağının Şekillendirici Rolü. *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 195-222.

Miller, D. (1983). The Correlates Of Entrepreneurship In Three Types Of Firms. *Mcgill University And Ecole Des Hautes Etudes Commerciales*, 770-791.

Oral, L., & Köse, S. (2011). Hekimlerin Duygusal Emek Kullanımı İle İş Doyumu Ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkiler Üzerine Bir Araştırma . *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 463-492.

Orman, S. (2009, Temmuz). Factors Affecting Entrepreneurial Intentions: An Application For University Students And University Graduate Employees. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, A.A. (2014). Kültür, Benlik Saygısı Ve Girişimcilik Eğilimi: Amerikan Ve Türk Üniversite Öğrencilerinde Karşılaştırmalı Bir Çalışma . *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi* , 351-367.

Özdemir, E. (2017, Nisan 17). Duygu Yönetimi Eğitim Programının Avm Çalışanlarının Duygularını Yönetme Beceri Düzeylerine Etkisi. T.C. Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Özer, P.S., & Topaloğlu, T. (2007). Girişimci Ve Yöneticilerin Öğrenilmiş Gereksinimleri İle Kontrol Odaklarının Kıyaslanmasına Yönelik Bir Araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 439-456.

Rao, T. V. (1998). The Entrepreneurial Orientation Inventory: Measuring The Locus Of Control. *Inventories, Questionnaires, And Surveys: Leadership*, 25-37.

Ryckman, R. M., & Cannon, D. W. (1975). Multidimensionally of Locus Of Control And Self-

Esteem. Psychological Reports, 786.

Ryckman, R. M., & Sherman, M. F. (1973). Locus Of Control And Perceived Ability Level As Determinants Of Partner And Opponent Choice. The Journal Of Social Psychology, 103-110.

Seyhan, B. Y. (2013). Üniversite Öğrencilerinde İnanç Tarzları, Denetim Odağı Ve Psikolojik İyi Olma Hali Arasındaki İlişkiler. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Sezer, C. (2013). Girişimcilik Kariyerine Yönelim Nedenleri ve Girişimcilik Dersinin Etkisi Üzerine Bir İçerik Analizi: KTMÜ Örneği. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi , 63-85.

Spector, P. E. (1982). Behavior in Organizations As A Function Of Employee's Locus Of Control. American Psychological Association, 482-497.

Tabak, A., Erkuş, A., & Meydan, C. H. (2010). Denetim Odağı Ve Yenilikçi Birey Davranışları Arasındaki İlişkiler: Belirsizliğe Tolerans Ve Risk Almanın Aracılık Etkisi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 159-176.

Takmak, H. (2016). Okul Yöneticilerinin Öğretmenlerin Duygularını Yönetme Yeterlikleri . Okul Yöneticilerinin Öğretmenlerin Duygularını Yönetme Yeterlikleri . Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Terzi, A. R. (2011). Denetim Odağı Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. Eğitim Ve Bilim, 3-14.

Töremen, F. ve Çankaya, İ. (2008). Yönetimde Etkili Bir Yaklaşım: Duygu Yönetimi . Kuramsal Eğitimbilim, 33-47.

Türk Dil Kurumu; <http://www.tdk.gov.tr>. E.T: 26.09.2006.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=tdk.gts.5abbbb27695b22.98515510

E.T: 28.09.2006.

Üstün, F., & Kılıç, K. C. (2017). Örgüte Duyulan Güvenin Örgütsel Yenilik Yönelimi Ve Risk Alma Davranışı Üzerine Etkisi . Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 228-238.

Yanık, O., Timuroğlu, K. Ve Naktiyok, A. (2017). Duyguların Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi. İşletme Araştırma Dergisi, 461-477.

Yılmaz, Y., Seydinbekulu, A. D., & Abishov, N. (2014). Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinde Ailesel Özelliklerin Etkisi: Ahmet Yesevi Uluslararası Türk- Kazak Üniversitesinde Bir Alan . Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11-24.

Zel, U. (2001). Kişilik ve Liderlik. Ankara: Seçkin Yayıncılık.